

3. Степанова М. М. Лексические особенности предвыборного дискурса США / Активные процессы в различных типах дискурсов : политический, медийный, рекламный дискурсы и интернет-коммуникация. Материалы международной конференции 19-21 июня 2009 года / М. М. Степанова. – Ярославль : Ремдер, 2009. – С. 482-486.
4. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса : Монография / Е. И. Шейгал. – Волгоград : Перемена, 2000. – 368 с.
5. Шейгал, Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 326 с.
6. Kristen East «Trump in hot water» [Електронний ресурс] / East Kristen // POLITICO. – September, 2016. – Режим доступа : <http://www.politico.com/story/2016/09/trump-putin-embrace-fallout-227940>.
7. User Streiff «Donald Trump carries water for Vladimir Putin in his attack on treaty with Japan» [Електронний ресурс] / Streiff // RedState. – August, 2016. – Режим доступа : <http://www.redstate.com/streiff/2016/08/06/donald-trump-carries-water-vladimir-putin-attack-treaty-japan/>
8. User Reuters «Putin: 'Hysteria' over hacks a ploy by failing U.S. politicians» [Електронний ресурс] / Reuters // Newsweek. – October, 2016. – Режим доступа: <http://europe.newsweek.com/putin-hacking-hysteria-ruse-politicians-514186>
9. Alexander Nazaryan «Donald Trump VS. Donald Trump: A parody» [Електронний ресурс] / Nazaryan Alexander // Newsweek. – October, 2016. – Режим доступа: <http://europe.newsweek.com/donald-trump-rigged-american-512247>
10. Dipo Faloyin «Adele does not want Donald Trump playing her music» [Електронний ресурс] / Faloyin Dipo // Newsweek. – February, 2016. – Режим доступа: <http://europe.newsweek.com/adele-doesnt-want-donald-trump-playing-her-music-421664>
11. Editorial Board «The only way Trump can win» [Електронний ресурс] / Editorial Board // The Washington Post. – November, 2016. – Режим доступа: https://www.washingtonpost.com/opinions/the-only-way-trump-can-win/2016/11/02/1512d15c-a07c-11e6-a44d-cc2898cfab06_story.html
12. Editorial Board «Hillary Clinton for president» [Електронний ресурс] / Editorial Board // The Washington Post. – October, 2016. – Режим доступа: https://www.washingtonpost.com/opinions/hillary-clinton-for-president/2016/10/12/665f9698-8caf-11e6-bf8a-3d26847eed4_story.html?utm_term=.d37225300d52&tid=a_inl

Савчук І.Ю.

студент,

Науковий керівник: Дорофєєва О.М.

кандидат філологічних наук, доцент,

Хмельницький національний університет

ТЛУМАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ НАУЦІ

У словнику політичної термінології дискурс визначається як вид мовної комунікації, орієнтований на обговорення й обґрунтування будь-яких аспектів дій, думок та висловлювань її учасників. З лінгвістичної точки зору дискурс – це процес живого вербального спілкування, який характеризується великою кількістю відхилень від канонічного писемного мовлення. З позицій сучасних

підходів, «дискурс» – це складне комунікативне явище, що включає, крім тексту, ще й екстралінгвальні чинники: знання про світ, думки, установки, цілі адресата необхідні для розуміння тексту. Поняття «дискурс» характеризується параметрами завершеності, цілності, зв'язності, тобто усіма властивостями тексту, він розглядається одночасно й як процес, й як результат у вигляді фіксованого тексту. Суттєвою рисою дискурсу, що розуміється у широкому смислі, є його співвіднесеність з конкретними учасниками акту (мовець і слухач), а також з комунікативним наміром мовця певним чином впливати на слухача. Враховуючи параметри дискурсу, виокремлюють та досліджують його певні види (педагогічний, військовий, політичний, критичний, науковий, юридичний та ін.). Вищевказані дискурси підлягають вербалізації, вони актуалізуються у вигляді текстів [2, с. 15]. Жоден політичний режим не може існувати без комунікації. Мова необхідна для того, щоб переконувати, дати інформацію, накази тощо. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є речовими діями за своєю природою [4, с. 18]. І тому не випадково ряд вчених розглядають політичну діяльність як мовленнєву. На думку О. Шейгал, мова політики, політична комунікація, політичний дискурс – терміни, які в більшості робіт взаємопов'язані. Вона ототожнює терміни «політичний дискурс» та «політична комунікація», а мову політики розглядає як структуровану сукупність знаків, які утворюють семіотичний простір політичного дискурсу. У межах лінгвістичних досліджень О. Шейгал виділяє 3 підходи до вивчення політичного дискурсу:

1) дескриптивний підхід зводиться до класичної методики риторичного аналізу публічних виступів; розглядаються мовна поведінка політиків, мовленнєві засоби, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії;

2) критичний підхід, спрямований на критичне вивчення соціальної моралі, яка виражається у мові чи дискурсі; мовлення розглядається як засіб влади та соціального контролю;

3) когнітивний підхід дає можливість перейти від опису одиниць та структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації.

Слід зазначити, що в рамках дескриптивного підходу дослідник залишається нейтральним, незалежним експертом, а для критичного аналізу характерна ангажованість дослідження: дослідник відкрито займає сторону тих, хто втратив владу та пригнічених [4, с. 9]. О. Шейгал, розглядаючи функцію політичного дискурсу, доводить, що основною його функцією є інструментальна – боротьба за владу, заволодіння нею та її збереження. Ця функція є глобальною по відношенню до мови, так як комунікативна функція охоплює мову в цілому. Вищевказана функція являється в мобілізації до дій, які стимулюють до їхніх здійснень у формі прямих звернень, лозунгів, закликів, законодавчих актів; з іншого боку – створюючи відповідний емоційний настрій (надія, гордість за країну, впевненість, ворожість, ненависть). Мовленнєві акти також стимулюють відповідні дії, наприклад,

погрожуючи застосуванням сили, можна припинити страйк. Найважливішими стимулами політичної діяльності виступають такі мовленнєві акти, як вираження підтримки та довіри. Д. Грейбер у своїй праці виокремлює такі функції політичного дискурсу:

1) поширення інформації – не менш важлива одиниця політичного дискурсу (*information dissemination*) по відношенню до народу;

2) визначення порядку денного (*agenda setting*). Суть цієї функції полягає в контролі за поширенням інформації;

3) проєкція в майбутнє та минуле, що полягає у прогнозуванні політики на майбутнє, аналізуючи позитивний чи негативний досвід минулого [4, с. 35].

Багато лінгвістів, які досліджують політичний дискурс, виділяють ще таку функцію як функцію конструювання мовленнєвої реальності. Б.Ю. Норман називає цю функцію креативною, характеризуючи її як таке становище справ, при якому мовленнєва сутність виявляється первинною по відношенню до поза мовленнєвих [4, с 35]. Тісно пов'язана з креативною функцією магічна функція, яка проявляється у формах табу: молитви, клятви, присяги. Віра в магію слова притаманна й сучасній людині, яка є складовою не лише релігійного дискурсу, а й політичного. Варто відмітити, що мовленнєва реальність може проявлятися двома шляхами: тоталітарним і демократичним. Саме тоталітарно-політичний дискурс за певними параметрами наближається до релігійного. Також ще одним аспектом такого прояву є сприйняття політичного лідера, вождя як божество, який наділений надприродними можливостями. Таким чином, найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу. Дискурс, це – суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерними рисами якої є інтереси, цілі, стилі і формування такої суспільної думки, що потрібна для автора дискурсу.

У сучасній гуманітарній науці термін «дискурс» розуміється досить неоднозначно. Ми приєднуємося до думки тих вчених, які розглядають дискурс як «складне комунікативне явище, що включає, крім тексту, ще й екстралінгвістичні фактори, що є знанням про світ, думки, установки, цілі адресата» [1, с. 8].

При такому розумінні дискурс обов'язково включає в себе «складну систему ієрархії знань» та виступає як одночасно соціальний, ідеологічний та лінгвістичний феномен, являє собою «мовне використання як частина соціальних стосунків і процесів» [2, с. 132-133].

Цікаве визначення поняттю дискурс надав такий науковець як Т. ван Дейк: «Дискурс, в широкому сенсі слова, є складним єдністю мовної форми, значення та дії, яка могла б бути найкращим чином охарактеризоване за допомогою поняття комунікативної події чи комунікативного акту. Дискурс не обмежується рамками тексту або самого діалогу. Аналіз розмови з особливою очевидністю підтверджує це: говорить і слухає, їх особистісні та соціальні характеристики, інші аспекти соціальної ситуації, безумовно, належать до даної події» [3, с. 121-122].

Ключовим поняттям для визначення «дискурсу» є мова. Саме мова – усна чи письмова – стає об'єктом дослідження в роботах про політичному дискурсі. Мова, як поняття, більш широке, ніж текст і контекст, взяті разом [4, с. 10], являє собою символічне відображення реальності, віддзеркалення свого часу. «Все те, що представлено, в мові, є продукт попередньої символічної боротьби і виражає в більш-менш видозміненій формі стан розстановки символічних сил» [5, с. 64]. Мова дає можливість спілкування, яке «дає можливість діагностувати виникнення проблем, виявити приховані загрози і зміцнити в суспільстві інтегруючі зв'язки» [4, с. 30].

Мова у політиці реалізує декілька пов'язаних між собою функцій, основною з яких є перлокутивна (регулювання світогляду і поведінки громадян). Основною ознакою політичного дискурсу є приналежність до адресата з метою досягнення перлокутивного ефекту – змусити аудиторію до суспільно-політичної реакції. Зазвичай, учасники політичної комунікації представляють певні суспільно-політичні позиції, а обмін інформацією є з яскраво вираженими прагматичними цілями.

Отже, на сьогодні склалося розуміння політичного дискурсу в якості безперервного процесу зіткнення думок і позицій суб'єктів політичної дії, а саме, політичних інститутів, групових агентів політики і політичних антропонімів в боротьбі за політичну владу. Вивчати політичний дискурс – значить вивчати реальну політичне життя суспільства.

Список використаних джерел:

1. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. – М.: Гнозис, 2003. – 280 с.
2. Миронова Н.Н. Дискурс – анализ оценочной семантики: Учебное пособие по языкознанию. – М.: Тезаурус, 1997. – 158 с.
3. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
4. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. – М.: Гнозис, 2004. – 326 с.
5. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. – К.: АртЕк, 1998. – 336 с.